

**UCHWAŁA NR XVIII/118/2025
RADY GMINY STANISŁAWÓW**

z dnia 22 września 2025 r.

w sprawie stanowiska dotyczącego zmiany przepisów prawa w zakresie ponoszenia przez gminy kosztów pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej oraz możliwości egzekwowania tych opłat oraz zmiany przepisów prawa dotyczących spadkobrania ustawowego w zakresie wyłączenia dziedziczenia spadku po zmarłych podopiecznych domów pomocy społecznej przez Miasta i Gminy, na których terenie znajduje się dom pomocy społecznej

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 poz. 1153 ze zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Rada Gminy Stanisławów wyraża stanowisko w sprawie zmiany przepisów prawa w zakresie ponoszenia przez gminy kosztów pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej oraz możliwości egzekwowania tych opłat, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały oraz w zakresie wyłączenia dziedziczenia z mocy ustawy po zmarłych podopiecznych domów pomocy społecznej przez Miasta i Gminy, na których terenie znajduje się dom pomocy społecznej.

§ 2. Stanowisko, o którym mowa w § 1, kieruje się do:

1. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
2. Prezesa Rady Ministrów,
3. Ministra Rodziny i Polityki Społecznej,
4. Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej,
5. Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,
6. Posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej z Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej,
7. Posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej z terenu województwa mazowieckiego,
8. Senatorów Rzeczypospolitej Polskiej z Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej oraz Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej,
9. Senatorów Rzeczypospolitej Polskiej z terenu województwa mazowieckiego,
10. Samorządów gminnych z terenu województwa mazowieckiego,
11. Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej,
12. Unii Miasteczek Polskich,
13. Związku Miast Polskich.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Rady Gminy Stanisławów.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Zygmunt Ochman

w sprawie zmiany przepisów prawa w zakresie ponoszenia przez gminy kosztów pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej oraz możliwości egzekwowania tych opłat oraz zmiany przepisów ustawy Kodeks cywilny dotyczących spadków aby wyłączyć obowiązek dziedziczenia przez Miasta lub Gminy spadku po zmarłych spadkobiercach, którzy w chwili śmierci byli pensjonariuszami domów pomocy społecznej.

I. Zgodnie z art. 61 ust. 1-3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r., poz. 1283 ze zm.):

1. Obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności:

- 1) Mieszkaniec domu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka,
- 2) Małżonek, zstępni przed wstępnymi,
- 3) Gmina, z której osoba skierowana do domu pomocy społecznej – przy czym osoby i gmina określone w pkt 2 i 3 nie mają obowiązku wnoszenia opłat, jeżeli mieszkaniec domu ponosi pełną odpłatność.

2. Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnoszą:

- 1) Mieszkaniec domu, nie więcej jednak niż 70 % swojego dochodu, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka, nie więcej niż 70% tego dochodu;
- 2) Małżonek, zstępni przed wstępnymi – zgodnie z umową zawartą w trybie art. 103 ust. 2 Ustawy o pomocy społecznej.
 - a) W przypadku osoby samotnie gospodarującej, jeżeli dochód jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jednak kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% tego kryterium,
 - b) W przypadku osoby w rodzinie, jeżeli posiadany dochód na osobę jest wyższy niż 300 % kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, z tym, że kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie;
- 3) Gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej – w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatami wnoszonymi przez osoby, o których mowa w pkt 1 i 2.

2a. Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej mogą wносить osoby niewymienione w ust. 2.

3. W przypadku niewywiązywania się osób, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2 oraz ust. 2a, z obowiązku opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej, ustalonego w decyzji lub umowie, o której mowa w art. 103 ust. 2, opłaty te zastępczo wnosi gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. Wydatki gminy podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Przepis art. 104 ust. 3-8 stosuje się odpowiednio. W oparciu o art. 96 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej obowiązek zwrotu wydatków poniesionych na świadczenia z pomocy społecznej spoczywa na:

- 1) osobie i rodzinie korzystającej ze świadczeń z pomocy społecznej;
- 2) spadkobiercy osoby, która korzystała ze świadczeń z pomocy społecznej – z masy spadkowej;
- 3) małżonku, zstępnych przed wstępnymi osoby korzystającej ze świadczeń z pomocy społecznej – jedynie w przypadku gdy nie dokonano zwrotu wydatków zgodnie z pkt 1 i 2, w wysokości przewidzianej w decyzji dla osoby lub rodziny korzystającej ze świadczeń z pomocy społecznej.

Powyższe było już częściowo przedmiotem rozważań w odpowiedzi na interpelację nr 875 w sprawie zmian w zakresie ponoszenia przez gminy kosztów pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej i możliwości egzekwowania tych opłat, udzielonej przez podsekretarza stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Pana Marcina Zielenieckiego z dnia 3 stycznia 2020 r. zgodnie z przyjętym w niej stanowiskiem przepisy ustawy o pomocy społecznej umożliwiają gminie, która poniosła koszty związane z pobytem mieszkańca w domu pomocy społecznej wystąpienie o zwrot wydatków, jakie poniosła z tego tytułu, z masy

spadkowej spadkobiercy mieszkańca domu pomocy społecznej lub członka rodziny zobowiązanego do ponoszenia odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej, pod warunkiem, że spadkobierca przyjmie spadek i tylko w sytuacji gdy spadkodawca był zobowiązany do ponoszenia odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej, a z tego obowiązku się nie wywiązywał.

Niestety przepis art. 96 ust. 1 nie upoważnia gminy do dochodzenia zwrotu wydatków, jakie poniosła w sytuacji gdy opłata wnoszona przez mieszkańca za pobyt w domu pomocy społecznej, tj. 70% jego dochodu nie wystarczała na pokrycie miesięcznego kosztu utrzymania. Art. 96 ust. 1 nie daje zatem możliwości wystąpienia o zwrot kwoty różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatą wnoszoną przez mieszkańca. Ta kwestia w ocenie Rady Gminy Stanisławów wymaga jednak uregulowania. Często praktyką, jaka zdarza się w naszej Gminie ale i w innych gminach jest sytuacja, gdy osoba kierowana do domu pomocy społecznej posiada niewielki dochód jednakże sumiennie wpłaca ustawowe 70% dochodu na pokrycie miesięcznego kosztu utrzymania, natomiast pozostałą część brakującej kwoty dopłaca gmina, która to różnica w odniesieniu do aktualnej stawki miesięcznej pobytu w DPS stanowi istotne obciążenie dla budżetu gminy. Na tę sytuację często nakłada się również fakt, że osoba skierowana do DPS przebywa w tym miejscu kilka, kilkanaście a nawet 20 lat. Podopieczni kierowani do domu pomocy społecznej bardzo często są samotni, ale dysponują własnym majątkiem np. w postaci gospodarstwa rolnego, który to majątek w oparciu o aktualne przepisy prawa poza sporadyczną darowizną na rzecz gminy, przechodzi na dalszych spadkobierców nie partycypujących w kosztach utrzymania podopiecznego.

Dla zobrazowania skali wydatków, jakie ponosi gmina pokrywając koszty pobytu osoby przebywającej w DPS, która płaci 70% ze swojego dochodu kosztów pobytu, niżej przedstawiamy średnie roczne wydatki gminy na 1 pensjonariusza. Średni, roczny koszt pobytu pensjonariusza w publicznym DPS, w 2024 r. wyniósł 50 394,93 zł. W 2025 r. koszty te wzrosły.

W przypadku Gminy Stanisławów dopłata do 7 pensjonariuszy w DPS, w roku 2024 wynosiła 352 764,54 zł.

Mając powyższe na uwadze Rada Gminy Stanisławów apeluje o podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do zmian w prawie polegających np. na umożliwieniu dochodzenia zapłaconej różnicy miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca w DPS z masy spadkowej mieszkańca DPS niezależnie od tego, czy wywiązał on się z pokrywania tego kosztu w postaci przekazywania 70% swojego dochodu.

II. Zgodnie z art. 935 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2025 r., poz. 1071):

W braku małżonka spadkodawcy, jego krewnych i dzieci małżonka spadkodawcy, powołanych do dziedziczenia z ustawy, **spadek przypada gminie ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy jako spadkobiercy ustawowemu**. Jeżeli ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy w Rzeczypospolitej Polskiej nie da się ustalić albo ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy znajdowało się za granicą, spadek przypada Skarbowi Państwa jako spadkobiercy ustawowemu.

Sądy przyjmują, że miejscowość w której znajduje się dom pomocy społecznej jest ostatnim miejscem zamieszkania podopiecznego, który zmarł w nim podczas obowiązywania tej umowy, uznając je zwykle za ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy. Dzieje się tak niezależnie od tego, czy umowa z podopiecznym jest na czas oznaczony, czy nieoznaczony. Zdarzają się też przypadki, że Sądy uznają, że miejscowość, w której znajduje się dom pomocy społecznej jest miejscem zamieszkania podopiecznego, nawet jeżeli wnioskodawca w sprawie o stwierdzenie spadku nie udowodnił zawarcia jakiejkolwiek umowy. Z samego faktu przebywania takiej osoby pod opieką domu pomocy społecznej Sąd przyjmuje, że jest to miejsce ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy.

Obecnie najczęstszym przypadkiem dziedziczenia przez Gminę nie jest czysty przypadek – braku najbliższych krewnych takich osób zmarłych, lecz przypadki odrzucania spadku przez kolejnych najbliższych krewnych aż do uzyskania spełnienia przesłanki z art. 935 Kc i wskutek tego dziedziczenia przez Gminę. A zatem najczęstsze przypadki to istnienie długów spadkodawcy, które nie rokuje nabycia przez Gminę jakichkolwiek korzyści.

Rzadko się więc zdarza, aby Miasto czy Gmina odziedziczyli po osobie zmarłej aktywa (mienie tej osoby) przewyższające pasywa (długi tej osoby). Najczęściej Gmina nabywa aktywa, których wartość zostaje od Gminy wyegzekwowana przez wierzycieli i wówczas wierzyciel/wierzyciele wyegzekwują tylko wartość aktywów spadku a Gmina „wychodzi na zero”, bez jakichkolwiek korzyści wynikających z tej sytuacji, a mimo to jest zmuszona do podjęcia licznych czynności, w tym prawnych, starań, udziału w licznych postępowaniach, w tym egzekucyjnych, ponosząc tego koszty.

Szczególnie jest to niesprawiedliwie jeśli w sprawie nie chodzi o „zwykłego” mieszkańca Gminy, który w niej zawsze zamieszkiwał lub tam swoje mienie lub płaci podatki, tylko o podopiecznego domu pomocy społecznej, który pojawił się na terenie gminy, podpisując (lub nie) umowę z domem pomocy społecznej i umierając na terenie Gminy.

Ujawniono przypadki przywożenia przez rodziny podopiecznych do domów pomocy społecznej z drugiej części Polski, szczególnie w wypadkach, gdy osoby te są zadłużone i ich aktywa nie wystarczają na pokrycie tych długów.

Powyższe przypadki powinny zostać przeanalizowane pod kątem obecnego stanu prawnego i jego skutków prawnych dla Miast i Gmin powinna znaleźć swoje rozwiązanie w zmianie art. 935 ustawy Kodeks cywilny lub MOŻE nawet przepisów ustawy o pomocy społecznej.

Z jednej strony bardziej zasadnym byłoby, aby w ogóle w art. 935 spadkobiercą ustanowić Skarb Państwa a nie Miasta lub Gminy co do wszystkich przypadków i wszystkich osób zmarłych (spadkobierców).

Ostatecznie zasadnym i sprawiedliwym byłoby uregulowanie w ustawie Kodeks cywilny albo w ustawie o pomocy społecznej:

- albo przepisu wyłączającego dziedziczenie po zmarłym podopiecznym domu pomocy społecznej przez Miasta i Gminy, w których położony jest dom pomocy społecznej i w przypadkach śmierci takich osób ustanowienie Skarbu Państwa spadkobiercą ustawowym (rozszerzenie przypadków z art. 935 zd. 2 Kc, albo wskazania, że ostatnim miejscem zamieszkania nie może być dom pomocy społecznej),
- albo ustanowienie spadkobiercą tego Miasta lub Gminy, w której dany zmarły podopieczny najdłużej stale zamieszkiwał lub ma na jej terenie mienie lub płacił podatki
- albo ustanowienie spadkobiercą tego Miasta lub Gminy, w których podopieczny ostatnio stale zamieszkiwał przed przybyciem do domu pomocy społecznej na terenie innego Miasta lub Gminy.

Nie jest uzasadnione ani sprawiedliwe, aby te Miasta i Gminy, które mają na swoim terenie domy pomocy społecznej, ponosiły większe koszty związane ze śmiercią podopiecznych w domach pomocy społecznej znajdujące się na terenach tych Miast lub Gmin jeśli osoby te trafiły do nich z terenu innych Miast lub Gmin i w szczególności, gdy dotyczy to przypadków osób zadłużonych, po których spadek został odrzucony przez wszystkich krewnych mogących dziedziczyć na podstawie ustawy, co ustawodawca ostatnio jeszcze bardziej obywatelom ułatwił.